

שיבושים בביוב, ובאספקת מים ומזון

מדריך לפעולה בעת הפסקת מים או חשמל, הודעות על איכות מים, גלישת ביוב ושמירת מזון

הבהרת אחריות: המדריך מאחד מידע ממקורות רשמיים, אך אינו מחליף הודעה בזמן אמת של פיקוד העורף, משרד הבריאות, רשות המים, תאגיד המים או הרשות המקומית. נוסח ההודעה המקומית גובר על הדוגמאות במדריך.

בנוסף, המידע במדריך הוא מידע כללי לצורכי היערכות ואינו כולל את כלל המצבים האפשריים. הוא אינו מחליף הנחיות רשמיות ועדכניות, החלטות של גורמי הביטחון וההצלה, ייעוץ רפואי, הוראות וטרינריות או בדיקה מקצועית של תשתיות וציוד. המידע עובד ממקורות מוסמכים המפורטים בסוף המדריך (פיקוד העורף, משרד הבריאות, רשות המים, תאגיד המים, CDC ו-WHO).

איך משתמשים במדריך

המדריך מיועד למשקי בית המתמודדים עם הפסקת מים, ירידה בלחץ, חשש לזיהום, גלישת ביוב, הפסקת חשמל הפוגעת בקירור מזון או שילוב של כמה שיבושים. הוא בנוי לפי סדר פעולה: להבין מה קרה, להגן על מי השתייה, לשמור על היגיינה, לטפל במזון ולהחליט מתי נדרש סיוע או מעבר למקום אחר.

איך נקבעו ההנחיות

הוראות על איכות המים, בטיחות המזון ותמ"ל מבוססות תחילה על מקורות ישראליים מוסמכים. ההבחנה בין סוגי הודעות מים והשלמות על היגיינה בעת אסון נשענות גם על WHO ו-CDC, ומשמשות להסבר בלבד. כאשר קיימת הודעה ישראלית ספציפית — היא הקובעת.

ארבע שאלות ראשונות

- האם נמסרה הודעה רשמית, ומה בדיוק נאסר: שתייה בלבד, כל שימוש במים או שימוש באזור מסוים?
- האם יש בבית אדם שתלוי במים, בקירור תרופות, בהזנה מיוחדת או בהיגיינה מוגברת?
- האם השירותים, הביוב, המעלית ומשאבות המים בבניין פועלים?
- האם יש מספיק מים בטוחים ומזון מתאים עד למועד העדכון הבא?

חשוב: אין להסתמך על ריח, צבע או טעם כדי לקבוע שמים או מזון בטוחים. אין להשתמש במי ברז בניגוד להודעה רשמית, ואין להרתיח מים כאשר ההודעה היא 'אסור לשתות' בשל חומר כימי או 'אסור להשתמש'.

1. הכנה מראש

מים וכלי אחסון

- להחזיק מים בכמות המתאימה להנחיות פיקוד העורף ולמאפייני הבית, ולרענן את המלאי לפי תאריך התפוגה.
- להשתמש בבקבוקים סגורים או במכלים נקיים המיועדים למזון, עם מכסה תקין.
- לסמן מים לשתייה בנפרד ממים לניקיון ולהדחת אסלה.
- לאחסן במקום מוצל, רחוק מחומרי ניקוי, דלקים וחומרי הדברה.
- להכין כלי מזיגה נקי; אין לטבול כוסות או ידיים במכל.

היגיינה ותברואה

- סבון, חומר לחיטוי ידיים, מגבונים, נייר טואלט, שקיות אשפה חזקות וכפפות חד-פעמיות.
- מוצרי ספיגה, ציוד לתינוקות וציוד לאדם הזקוק לסיוע רב ביום-יום לפי הצורך.
- דלי או כלי ייעודי למים שאינם לשתייה, מסומן בבירור.

- אמצעי ניקוי שאינם דורשים ערבוב מסוכן של חומרים.

מזון וקירור

- מזון שאינו דורש קירור או בישול, בהתאמה רפואית (אם נדרשת) למשק הבית.
- מדחום למקרר ולמקפיא, אם אפשר.
- צידנית וקרחומים קפואים.
- פותחן ידני וכלי אכילה חד־פעמיים לשימוש כאשר המים אינם בטוחים לשיטיפה.

2. להבין את ההודעה על איכות המים

הודעות על איכות מים יכולות להשתמש בניסוחים שונים. הטבלה מסבירה קטגוריות מקובלות להבנת הסיכון בלבד; בישראל יש לפעול לפי הנוסח המדויק של משרד הבריאות, ספק המים והרשות המקומית, לרבות השימושים המותרים והאסורים.

סוג הודעה	משמעות	פעולה
הוראה להרתיח מי ברז	בדרך כלל מדובר בחשש לזיהום מיקרוביאלי; יש לפעול לפי משך זמן ההרתחה הנדרש והשימושים המותרים שנקבעו בהודעה.	מים מבוקבקים או מים שהוכנו בדיוק לפי ההודעה, לשימושים שצוינו.
הודעה שאוסרת שתייה של מי ברז	ייתכן זיהום שהרתחה אינה מבטלת. אין להסיק שהמים מותרים לרחצה או לניקיון בלי לקרוא את ההודעה.	משתמשים במים חלופיים לשתייה ולבישול ופועלים לפי פירוט השימושים המותרים.
הודעה שאוסרת שימוש במי ברז	מגע או שימוש במים עלולים להיות מסוכנים.	נמנעים מכל שימוש שצוין עד לביטול רשמי של ההוראה.
הפסקה של אספקת המים ללא הודעת איכות	אין בהכרח חשש לאיכות; ייתכנו הוראות לאחר חידוש האספקה.	שומרים על המלאי ועוקבים אחר הודעת החידוש והשטיפה.

3. בזמן הפסקת מים

אלו פעולות נדרשות בזמן הפסקת מים שלא דווח עליה מראש:

- בדיקה אם התקלה ביתית, בבניין או אזורית; אין לפתוח ברז מים כללי ללא סמכות.
- סגירת ברזים שנשארו פתוחים כדי למנוע הצפה בעת חידוש האספקה.
- הגנה על מי השתייה: לפתוח מכלים רק בעת הצורך ולמנוע מגע ידיים או כלים מלוכלכים.
- תיעדוף של שתייה, הכנת מזון רפואי ותרופות; רחצה, כביסה וניקיון נדחים או מבוצעים במים שאינם לשתייה כאשר הדבר מותר.

- הימנעות משימוש במים ממערכת חימום, מזגן, רדיאטור, בריכה, נחל או מאגר לא מאושר לשתייה.
- נדרש לפנות למוקד הרשות או לתאגיד המים לפני שהמים שנאגרו מראש אוזלים.

4. שירותים, ביוב והיגיינה

הפסקת מים ממושכת עלולה להשפיע על השימוש בביוב ובשירותים, בייחוד אם היא מלווה בהפסקת חשמל, הפסקת פעולה במתקני שאיבה וכדומה. לכן נדרשות פעולות המותאמות למצב.

אם השירותים עדיין פועלים כסדרם

- צמצום ההדחה (כולל באמצעות המים שנשמרו מראש ויועדו לכך). הימנעות מהכנסת מגבונים, תחבושות, חיתולים ושומן לצנרת.
- שימוש במים שאינם מי שתייה להדחה רק אם הדבר בטוח ומותר בבניין.
- שטיפת הידיים בסבון ומים בטוחים. אם אין מים, חומר חיטוי ידיים יכול לסייע כאשר הידיים אינן מלוכלכות באופן נראה לעין.

כאשר הביוב עולה או השירותים אינם שמישים

- הפסקה מיידית של שימוש בשירותים ובכיורים המחוברים לקו הבעייתי.
 - הרחקת ילדים, מזון וציוד רפואי מאזור מזהם.
 - הימנעות מניסיון פתיחה של סתימה ראשית והימנעות מכניסה לבור ביוב.
 - איסור על ערבוב אקונומיקה עם חומרי ניקוי אחרים מכל סוג.
 - דווח מידי לתאגיד המים או לרשות, ובבניין משותף גם לוועד או לחברת הניהול.
- אם אי-אפשר להשתמש בשירותים או לטפל בצרכים בסיסיים באופן בטוח, פנו מוקדם לרשות המקומית ובחנו מעבר זמני בהתאם להנחיותיה. אין להמתין עד להחמרת המצב התברואתי.

חשוב: לאחר מגע בעור עם מי ביוב, יש להסיר בגדים מזהמים ולשטוף את האזור בסבון ובמים בטוחים. פצע שנחשף או הופעת חום, שלשול, הקאות או החמרה רפואית מצריכים ייעוץ רפואי בהתאם למצב.

5. שמירת מזון בזמן הפסקת חשמל ממושכת

פרט לחוסר הנוחות שנובעת מהפסקת חשמל ממושכת, ישנם כמה סיכונים ספציפיים שחשוב להימנע מהם. אחד מהם הוא שימוש במזון מקולקל. כדי להימנע מכך ככל הניתן ישנן כמה פעולות נדרשות.

- שמירה של דלתות המקרר והמקפיא סגורות.
- ציון על פתק של שעת הפסקת החשמל.
- העברה של מזון לצידנית עם קרח רק אם ניתן לשמור אותו קר ובטוח.

- הימנעות מטעימת מזון כדי לבדוק אם הוא בטוח.
- פעולה לפי הנחיות משרד הבריאות, סוג המזון וטמפרטורת הקירור. משרד הבריאות מציין במסמכים מקצועיים כי בהפסקה ממושכת יש להעביר מזון רגיש לקירור חלופי; אין להסתמך על מראה או ריח בלבד.
- אין להחליט על הקפאה מחדש לפי תחושה בלבד. פועלים לפי טמפרטורה, משך ההפסקה והנחיית משרד הבריאות; כאשר תנאי השמירה אינם ידועים או יש ספק לגבי מזון רגיש, יש להשליך את המזון.

להשליך ללא התלבטות

- מזון שבא במגע עם מי הצפה או ביוב.
- מזון באריזה נפוחה, פתוחה, דולפת, שבורה או לא אטומה.
- מזון רגיש שנשאר חם מעבר להנחיה הרלוונטית.
- מזון בעל ריח, צבע או מרקם חריג.
- מזון תינוקות או מזון רפואי כאשר תנאי השמירה אינם ידועים.

6. הכנת מזון כאשר המים מוגבלים

הכנת מזון בתנאים של הפסקת מים, או הגבלה אחרת על מים, ממושכת עלולה להיות מאתגרת. לכן יש לקחת בחשבון את ההנחיות הבאות:

- העדפה של מזון מוכן לאכילה או מזון הדורש מעט מים וכלים.
- שימוש במים בטוחים לשתייה, בישול, הכנת משקאות, קרח, צחצוח שיניים ושטיפת פירות וירקות.
- הימנעות להשתמש במי ברז ממכשיר קרח או בר מים המחובר לרשת כאשר פורסמה אזהרה על איכות המים.
- הפרדה בין מזון נא למזון מוכן.
- שימוש בכלים חד-פעמיים כאשר אין מים בטוחים לשטיפה.
- הימנעות מהכנת תמ"ל במים שנאסרו או שאיכותם אינה ידועה. יש לפעול לפי הנחיית משרד הבריאות לגבי סוג המים ואופן ההכנה; תמ"ל מוכן לשימוש עשוי לצמצם תלות במים, כאשר הוא מתאים לתינוק וזמין.

תזכורת: מה אסור לעשות בכל מקרה

- אין לשתות, לבשל או להכין מזון במים שנאסרו, גם אם הם נראים צלולים.
- אין להרתיח מים כאשר ההודעה אוסרת שתייה או שימוש בשל חומר כימי, אלא אם הגוף המוסמך הורה במפורש לעשות זאת.
- אין להשתמש במים ממקור לא מאושר לשתייה, לרבות בריכה, מערכת חימום, נחל או מאגר פרטי.
- אין להיכנס לבור ביוב, לפתוח מכסה ראשי או לטפל בגלישה רחבה ללא איש מקצוע.
- אין לערבב אקונומיקה עם חומצה, מסיר אבנית, אמוניה או חומר ניקוי אחר.
- אין לטעום מזון כדי לבדוק אם התקלקל, ואין למסור מזון בספק לתינוק, לחולה או לאדם הזקוק לסיוע רב ביום-יום.
- אין להשתמש בגנרטור, גריל או אמצעי בעירה בתוך הבית, במרחב מוגן או סמוך לחלון, בשל סכנת הרעלת פחמן חד-חמצני.

7. אוכלוסיות הזקוקות לתכנון נוסף

תינוקות ופעוטות

יש להשתמש רק במים בטוחים להכנת מזון, בקבוקים נקיים, חיתולים והיגיינה. זכרו שתינוקות רגישים יותר להתייבשות ולזיהומים.

אזרחים ותיקים ואנשים עם מוגבלות

ראוי לסייע בנשיאת מים, שימוש בשירותים, רחצה ושתייה סדירה. אין להניח שאדם יבקש עזרה בעצמו.

אדם הזקוק לסיוע רב ביום-יום

נדרשים מוצרי ספיגה, ניקוי עור, מים לתרופות ולהזנה ויכולת לפנות פסולת באופן בטוח.

מחלות כרוניות

סוכרת, מחלות הפוגעות בכליות או בלב, ותזונה רפואית, עשויות לשנות את צורכי המים והמזון. אין לצמצם שתייה או לשנות תזונה ללא ייעוץ.

תרופות בקירור

לעקוב אחר הנחיות קופת החולים או היצרן; אין להשליך או להשתמש בתרופה שנחשפה לחום בלי בירור מקצועי.

8. מתי הבית אינו עוד מקום בטוח לשהייה

כאשר לא ניתן להבטיח מי שתייה, תנאי תברואה, טיפול רפואי או תנאי שהייה בטוחים, יש לפנות לרשות, לתאגיד המים או לגורם רפואי הרלוונטיים ולבחון מעבר מתוכנן. כמו כן, אם מתקבלת הוראת פינוי, פועלים לפיה ולוקחים תרופות, מסמכים, ציוד אישי ומידע חיוני.

בכל מקרה, ישנם תנאים שבהם יש לבחון התפנות עצמית (אם הדבר אפשרי ובטוח) מהבית:

- אין מים בטוחים לשתיה ולא הוכרז באופן רשמי על מועד לחידוש אספקה או לאספקת מים באופן אחר.
- אין אפשרות להשתמש בשירותים או לטפל בצרכים של אדם הזקוק לטיפול.
- יש גלישת ביוב, ריח חריף מהביוב, הצפת מים, או זיהום שלא ניתן לבודד בחלק מהמבנה.
- לא ניתן לשמור מזון או תרופות חיוניים.
- אדם מראה סימני התייבשות, מחלה או החמרת מצב קיים.
- הבניין תלוי במשאבות או במעלית שאינן פועלות ואין חלופה תקינה.
- הרשות, משרד הבריאות או גורם מוסמך מורים להתפנות או להימנע משהייה.

9. לאחר חידוש השירות של אספקת המים

חידוש אספקת המים לאחר הפסקה ממושכת אינו תנאי מספיק. לפני חזרה לשגרה נדרשים כמה תנאים נוספים:

- המתנה להודעה רשמית שהמים מותרים לשימוש.
- בדיקה אם נדרשת הזרמה, שטיפה או ניקוי של מסננים ומכשירים.
- השלכת קרח ושפיכת מים ממכשירים המחוברים לרשת כאשר ההודעה דורשת זאת.
- ניקוי מכלים, כלים ומשטחי מזון במים בטוחים.
- בדיקה אם קיימת נזילה, הצפה או תקלה בציוד (למשל בדוד או במסננים).
- צילום ותיעוד נזק למזון, ציוד או רכוש לפני השלכה, כאשר הדבר בטוח.
- השלמת מלאים ורישום חוסרים לקראת אירוע עתידי.

10. רשימת פעולה קצרה

תחום	בדיקה
מידע	קראתי את ההודעה הרשמית המלאה וברור לי מה נאסר.
מים	הפרדתי מים לשתייה ממים לניקיון.
אנשים	בדקתי צרכים של תינוק, אזרח ותיק, אדם הזקוק לסיוע רב ביום-יום או חולה כרוני.
ביוב	השירותים והניקוז בטוחים; אם לא, הפסקתי שימוש ודיווחתי.
מזון	רשמתי את שעת הפסקת החשמל ווידאתי שדלתות המקרר והמקפיא סגורות.
היגיינה	יש סבון, חומר חיטוי, שקיות וציוד ספיגה.
עדכון	ידוע לי מתי ואיפה יפורסם העדכון הבא.
סיוע	ידוע לי למי לפנות לפני שהמים או הציוד החיוני נגמרים.
מעבר	יש יעד חלופי אם לא ניתן לשהות בבית בבטחה.

דף פעולה: מים, ביוב ומזון בזמן שיבוש

(ניתן להדפיס מראש את דף הפעולה או לשמור באופן דיגיטלי, אם גובר החשש שיהיה צורך להשתמש בו)

א. קראו את ההודעה הרשמית ודאו שידוע לכם

- מה בדיוק נפגע: אספקה של מים/חשמל? איכות מים/ביוב?
- אילו שימושים נאסרו, באיזה אזור ועד מתי צפוי עדכון?

ב. הגנו על שתייה וטיפול חיוני

- הפרידו מים לשתייה ממים לניקיון.
- בדקו תינוק, אזרח ותיק, אדם הזקוק לסיוע רב ביום-יום, או לתרופה בקירור או תזונה רפואית.
- פנו לסיוע לפני שהמלאי החיוני נגמר.

ג. עצרו שימוש לא בטוח

- הפסיקו שימוש במים בהתאם להודעה; אל תרתיחו אם הדבר לא הותר.
- בעת גלישת ביוב הפסיקו שימוש בקו, הרחיקו אנשים ודווחו.
- אל תערבבו חומרי ניקוי ואל תיכנסו לבור ביוב בניסיון לפתוח חסימה.

ד. שמרו על המזון

- השאירו מקרר ומקפיא סגורים ורשמו את שעת הפסקת החשמל.
- אל תטעמו מזון כדי לבדוק אותו; השליכו מזון שבא במגע עם ביוב או הצפה.
- פעלו לפי משרד הבריאות לגבי מזון רגיש, תמ"ל ותרופות בקירור.

ה. שקלו מעבר זמני במקרים אלו:

- אין מים בטוחים, אין פתרון תברואתי, ציוד חיוני אינו פועל או מצב רפואי של אדם מחמיר.
- לא ניתן מענה מניח את הדעת מהרשות/תאגיד המים/חברת החשמל/גורם רפואי, או שניתנה הודעת פינוי.

מוקדים בזמן אירוע

פיקוד העורף: 104 | מוקד הרשות המקומית | תאגיד המים המקומי | מד"א: 101 | משטרה: 100 | כבאות: 102

פרסום עצמאי: מדריך זה פותח במסגרת מיזם "הבית ערוך". הוא אינו מופק, מאושר או מופעל בידי הגופים המוזכרים בו.

מקורות מרכזיים

כל מקורות נבדקו באוגוסט 2026.

[פיקוד העורף. הציוד לחירום.](#)

[פיקוד העורף. היערכות להפסקות חשמל ממושכות.](#)

[רשות המים. מידע לשעת חירום.](#)

[משרד הבריאות. כללי שמירה על בטיחות מזון במקרר/מקפיא לאחר הפסקת חשמל ממושכת. 2023.](#)

[משרד הבריאות. הנחיות להרתחת מי שתייה. 2011.](#)

[מבקר המדינה. אספקת מי שתייה בשעת חירום. 2022.](#)

[CDC. Drinking Water Advisories: An Overview. 2024.](#)

[CDC. Keep Food Safe After a Disaster or Emergency. 2025.](#)

[WHO. Water, sanitation and health in humanitarian emergencies](#)